10 januari 2020

CONTOUREN VOOR VERSTERKING VAN DE REGIONALE SAMENWERKING

Inleiding
Samenvatting: Hoe, wat en waarom?

1. Werkwijze: opgavegericht samenwerken, programmatisch sturen
2. Agenda: Integrale maatschappelijke Opgaven voor de Regio
3. Visie op de regio: Fundament, Actualiteit en Perspectief
4. Urgentie: Het waarom van vernieuwde regionale samenwerking

Stuurgroep Versterking regionale samenwerking
Lucien van Riswijk (voorzitter), Ahmed Marcouch, Hubert Bruls, Nick Derks, Sylvia Fleuren, Jasper Verstand, Helga Witjes, Jan Herman de Baas (kwartiermaker), Arne van Hout, Henk van den Berg (secretaris)

Projectteam
Marjolijn van de Zandschulp (voorzitter), Jan Herman de Baas (kwartiermaker), Henk van den Berg, Monique Brink, Hans Bosch, Mathijs Dielissen, Marianne Essers, Esther Mollema, Raymond Reesink, Lidwine Romviel, Claartje Sleyfer, Stefan Tempelman, Margriet Snijders, Edwin van Uum, Petra Wessels, Mark Wijnen

Inleiding

Voor u liggen de contouren van een vernieuwde samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen.
- Geen extra bestuurslaag, geen overdracht van raadsbevoegdheden, geen zware organisatie.
- Wel een nieuwe transparantie: de individuele raden kunnen zelf beslissen over de opgaven waar ze aan deelnemen en het budget en mandaat dat daarbij wordt verleend.
- Wel een nieuwe slagvaardigheid: een programmatische aanpak, waarin per opgave ruimte en mandaat wordt gegeven aan samenwerkende partners om een welomschreven opdracht tot uitvoering te brengen.

Een nieuwe regionale samenwerking met een scherpere profilering en lobby, met een heldere visie en ambitie die aansluit bij de agenda van hogere overheden en maatschappelijke partners. Met een bestuur en een klein regiobureau dat de samenwerking binnen de opgaven regisseert en faciliteert.

Aanleiding

In het voorjaar van 2019 hebben de 18 colleges van B&W initiatief genomen om na te denken over versterking van de regionale samenwerking. Die versterking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht in de opgaven én transparantie/ democratische legitimatie.

De eerste urgentie is dat onze regio een bleek profiel heeft en haar potenties onvoldoende benut. Er is een grote urgentie om de problemen van werkloosheid, huisvesting en bereikbaarheid te lijf te gaan. Onze economische groei blijft achter. We hebben meer dan gemiddeld inwoners die niet in het arbeidsproces participeren. Onze woningnood behoort tot de hoogste in het land. We lopen vast in onze bereikbaarheid. We staan met dagelijkse files in de landelijke file top 10 en de treinen zitten overvol.
Er is een grote zorg dat de in ons gebied gekoesterde leefkwaliteit teloor zou kunnen gaan als we niet gezamenlijk sturen op de groei die op ons afkomt. Extra bedrijventerreinen en minstens 30.000 extra woningen, met alle verkeersbewegingen erbij, kunnen we alleen opvangen met een sterke regie. Gezamenlijke inzet is absoluut noodzakelijk om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam energieneutraal en circulair te maken en te zorgen voor het behoud van onze leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit.

De tweede urgentie is dat samenwerking tussen autonome gemeenten niet kan zonder transparantie en democratische legitimatie. Op dit moment is er voor raden en colleges weinig zicht en geen grip op de regionale agenda. Omdat er in de huidige structuur van het ‘Georganiseerd Overleg’ nauwelijks zichtbare besluiten worden genomen, zijn er ook amper mogelijkheden voor democratische controle en verantwoording.
Versterking van de samenwerking is voor ons alleen mogelijk als dat tegelijkertijd inhoudt versterking van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen.

Proces

De door de colleges ingestelde stuurgroep heeft afgelopen najaar in een ophaalfase materiaal en input verzameld. Ambtelijk, bestuurlijk, bij raadsleden en maatschappelijke partners, binnen en buiten de regio. Op basis van al dat materiaal heeft de stuurgroep nu contouren geformuleerd voor een nieuwe opzet, waarmee aan de eerste en de tweede urgentie tegemoet kan worden gekomen.
Deze contouren worden hierna beschreven en kunnen in het eerste kwartaal 2020 besproken worden in alle colleges en gemeenteraden en op regionale bijeenkomsten. De opbrengst van die gesprekken zal verwerkt worden in een concreet raadsvoorstel, dat de stuurgroep op 31 maart 2020 via de 18 colleges zal inbrengen. Bij dat voorstel treft u een uitgewerkt ***visiedocument***, een ***regionale agenda*** en een wijziging van de ***gemeenschappelijke regeling***.

Samenvatting: Hoe, wat en waarom?

Voor een snelle oriëntatie geven wij hieronder de hoofdlijnen van deze Contourennotitie weer:

Werkwijze

In de paragraaf Werkwijze wordt een vernieuwende governance geschetst waarmee we tegemoet kunnen komen aan de tweezijdige doelstelling van meer slagkracht én verbetering van transparantie en democratische legitimatie. Uitgangspunt is daarvoor een opgavegerichte samenwerking, waarin concrete opgaven in een jaarlijks programma worden vastgesteld en vanuit de gemeenten worden voorzien van afdoende middelen en een helder mandaat, zodat regionaal portefeuillehouders daarop slagvaardig kunnen handelen.
Het regioprogramma bevat voor iedere opgave een opdrachtformulering, waarin het doel, het resultaat, de inzet in geld en capaciteit en de sturing concreet is uitgewerkt, in samenwerking met andere betrokken overheden en maatschappelijke partners. De raden van individuele gemeenten kunnen intekenen op deze opgaven. Er hoeven geen raads- of beleidsbevoegdheden te worden overgedragen, want er wordt slechts een concreet uitvoeringsmandaat gevraagd (net als het eigen college van B&W mandaat krijgt voor het uitvoeren van de gemeentelijke begroting).

Regiobureau en regiobestuur richten zich op het voorbereiden, faciliteren en coördineren van de opgave-programma's. Hiervoor is er een basisvoorziening waaraan wordt deelgenomen door iedere gemeente die onderdeel wil zijn van de regio Arnhem-Nijmegen.
Het regiobestuur kan worden geadviseerd door een regioraadscommissie en een 'strategisch comité' met maatschappelijke partners.

Opgaven

In de paragraaf over Opgaven wordt geconstateerd dat de regionale agenda een logische samenhang hoort te hebben. Op basis van eerdere stukken, de collegeprogramma's en de opgehaalde input wordt voorgesteld de opgaven te verbinden met de centrale en gedeelde ambitie van 'kwalitatieve groei'. Kwalitatieve groei wil zeggen: een positieve ontwikkeling van werkgelegenheid en woongelegenheid voor onze inwoners, met behoud van de voor dit gebied typische balans tussen levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit. (Een ambitie die nauw aansluit bij het regionale motto 'Gezonde Groei' uit 2018.)

Er zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: werkgelegenheid/ arbeidsmarkt; verstedelijking; bereikbaarheid; duurzaamheid en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze leefkwaliteit te behouden. Op die domeinen leven als centrale vragen: *'Is er werk voor iedereen?'*; *'Kan iedereen een passende woning vinden?'; 'Kan ik vlot en schoon de hele regio bereiken?'* en *'Kunnen we in 2050 een duurzame energie-neutrale en circulaire regio zijn?'* met als overkoepelende vraag *'Kunnen we ondanks de groei in werk en wonen toch onze leefkwaliteit behouden?'*

Vervolgens wordt geconstateerd dat voor de actuele maatschappelijke opgaven een minder verkokerde benadering noodzakelijk is dan in de huidige regiostructuur. Voorgesteld wordt om juist in de verbinding en tussenruimte tussen de klassieke beleidsdomeinen de toegevoegde waarde van regionale programma's te zoeken. De samenwerking kan dan los komen uit de klassieke sectoren en worden ingericht vanuit integrale opgaven. Die opgaven worden georganiseerd volgens de afbakening en programmasturing zoals bepaald in de opdrachtformuleringen waar de raden op intekenen.
Er wordt een proces voorgesteld om dit in de komende maanden concreter uit te werken.

Visie

De paragraaf Visie geeft een voorzet voor een gelaagd ontwikkelingsperspectief op drie niveaus: *fundament* (waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied); *actualiteit* (waar staan we nu en wat is onze uitdaging) en *perspectief* (waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren).

- ***Fundament***: Het karakter van ons gebied is van oudsher bepaald door de stuwwallen van Nijmegen en de Veluwe en de grote rivieren die de stuwwallen doorsnijden. Het gebied kent een gespiegelde structuur, met ten noorden en ten zuiden van onze rivieren een centrumstad, stuwwal-gebied en rivierlandschap. Cultuurhistorisch is de ontwikkeling boven de rivieren heel anders geweest dan beneden de rivieren. Beide deelregio's raken in dagelijkse verbindingen steeds meer met elkaar verbonden, maar functioneren daarnaast ook nog als twee onderscheiden verzorgingsgebieden.[1] Onze regio is niet één monocentrisch geheel en gaat dat ook niet worden. De diversiteit van culturen, landschappen, steden en dorpen is juist onze kracht.
Voor het functioneren van ons stedelijk netwerk zijn al die elementen even belangrijk. Het gaat niet om een rangorde van functies, maar om de combinatie ervan. We hebben allemaal onze eigen kwaliteiten en ons eigen karakter, maar we zijn ook allemaal betrokken op het stedelijk netwerk waar we deel van uit maken, waar we aan bijdragen, en waar onze inwoners van profiteren.

- ***Actualiteit***: We zijn inmiddels het grootste verstedelijkt gebied buiten de randstad en een moderne kennisintensieve regio. Er zijn bloeiende innovatieve bedrijven in alle economische sectoren. Als groei-speerpunten kennen we de topsectoren Health &hightech, Food en Energy. We staan voor grote uitdagingen en hebben zorg over de kwalitatieve ontwikkeling van ons leefklimaat, onze voorzieningen, onze dorpen, onze open ruimte en onze natuur. We zijn een bloeiend stedelijk netwerk, maar zonder de overdruk van de randstad en dat willen we zo houden. Dat roept de vraag op hoe om te gaan met de groei, die onvermijdelijk op ons af komt en die belangrijke positieve effecten kan hebben, maar ook risico's in zich draagt. Hoe regisseren we die groei gezamenlijk zo dat we onze typische balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit kunnen behouden?

- ***Perspectief***: Er is brede overeenstemming over de wens om een stedelijke maar groene en toekomstbestendige regio te zijn. Wij zien onszelf als een stedelijk netwerk op nationale schaal, maar willen ons in dat gezelschap blijven onderscheiden als een groene regio met een meer ontspannen leefkwaliteit. Wij zijn in 2018 al verkozen tot circulaire topregio en 'green capital'. Wij stellen ons ten doel om in 2050 een energie-neutrale en circulaire metropoolregio te zijn.
Circulair niet alleen als in hergebruik van grondstoffen en herwinbare energie. Voor ons is circulariteit het algemene principe om geen negatieve gevolgen af te wentelen naar andere groepen, andere tijden of andere gebieden. Het gaat ons om inclusief denken, waarin alle mensen mee doen en we ons leven duurzaam inrichten zodat de kwaliteiten van ons gebied behouden blijven voor de toekomstige generaties.
Met deze profilering als groene, circulaire metropoolregio, in deze inclusieve zin, zetten wij ons gezamenlijk en eendrachtig in de etalage voor samenwerking met provincie, Rijk, Europa en maatschappelijke partners. In onze brede definitie is circulariteit een aspect van al ons handelen en een inspiratiebron waar ieder initiatief, van lokaal tot internationaal, bij aan kan haken.

Komende maanden wordt verder gewerkt aan een handzame en inspirerende verwoording en verbeelding van onze visie voor de regio Arnhem- Nijmegen, inclusief een vertaling naar de lokale koplopers en gangmakers.

[1] Tordoir, Gelderse netwerken, Ruimtelijke samenhang tussen gemeenten en kernen in provincie Gelderland, 2016, pag. 32 e.v.

Urgentie

Deze Contourennotitie wordt afgesloten met een slotparagraaf waarin we de urgentie van onze opgaven en de vernieuwing van de regionale samenwerking nogmaals duiden en onderbouwen. Kort gezegd wordt hierin een tweezijdige urgentie vastgesteld:

- We missen **slagkracht**. De opgaven en ambities waar we voor staan zijn groot en veelomvattend en vragen om een meer integrale aanpak en een krachtiger besturing. We hebben onvoldoende organisatiekracht om adequaat te kunnen reageren en bij te dragen aan programma's en ontwikkelingen bij provincie, Rijk en Europa (bv. regiodeal). We hebben een bleek profiel en de cijfers laten zien dat we qua ontwikkeling achterblijven bij bijna alle andere regio's in Nederland, zowel economisch als qua bredere welvaart/ welzijn.
- We missen **transparantie en democratische legitimatie**: De gemeenteraden hebben geen zicht op en geen effectieve zeggenschap over welke onderwerpen op de regionale agenda staan. Ook aan de colleges wordt dit niet samenhangend voorgelegd. De inzet van financiële middelen is versnipperd en ondoorzichtig. Het is niet duidelijk wie mandaat heeft om bepaalde keuzes te maken en hoe democratische verantwoording daarvan verloopt. Versterking van de samenwerking moet ook versterking inhouden van de betrokkenheid en zeggenschap van de democratische organen.

1. Werkwijze: opgavegericht samenwerken, programmatisch sturen

In de regionale samenwerking staan de opgaven centraal: Hoe realiseren we de dingen die we regionaal met elkaar te doen hebben? We staan in de regio voor grote uitdagingen. We willen een aantal grote transities realiseren in de ontwikkeling tot een duurzame regio met een evenwicht van welvaart en welzijn. We staan voor een sterke groeibeweging, die we willen benutten terwijl we tegelijkertijd de voor dit gebied typische balans tussen levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit willen behouden.

Qua werkwijze vragen deze opgaven om een transformatie van de Regio Arnhem Nijmegen: van de huidige situatie, een licht netwerk van overlegtafels, naar een meer uitvoeringsgericht samenwerkingsverband, transparant, robuust, flexibel en met slagkracht.

Opgaven van de regio

Regionale opgaven zijn opgaven die behoren bij het takenpakket van lokale gemeenten, maar die individuele gemeenten niet alleen kunnen of willen oppakken. In een regionale opgave werken gemeenten samen met elkaar en met voor de opgave relevante partners uit bijvoorbeeld onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

De regionale agenda bestaat uit een beperkt aantal opgaven waarvoor de schaal van de hele regio nodig is. De agenda wordt jaarlijks herijkt en ter besluitvorming voorgelegd aan colleges en raden. Gemeenten kunnen kiezen of ze mee doen aan een opgave.
De verwachting is dat we voor de regionale agenda opgaven benoemen die dusdanig urgent en waardevol zijn dat alle gemeenten mee willen doen.

De discussie bij het intekenen op de regionale opgave zal vooral moeten gaan over de kaders die worden meegegeven en de inzet die dat vraagt. Om een afgewogen keuze mogelijk te maken zal ook helder in beeld moeten zijn wat de positie is van gemeenten die eventueel niet deelnemen aan een bepaalde opgave.

De inrichting van een opgave moet passen bij het karakter van die opgave. Flexibiliteit is essentieel om effectief te kunnen zijn. Dat betekent dus dat de inzet van middelen, de sturing en de bevoegdheden per opgave kunnen variëren.

Een opgave wordt voorbereid vanuit het regiobureau. De opdrachtformulering bevat de volgende elementen:

- Wat zijn de ambitie en het beoogd resultaat van de opgave?
- Wat levert het de regio en de gemeenten op?
- Welke gemeenten raakt de opgave en op wat voor manier?
- Hoe zien de sturing en uitvoering eruit? (Wie is de bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever, wie zitten bijvoorbeeld in een stuurgroep? Wie is de opgavemanager? Waar liggen de bevoegdheden / het mandaat binnen de opgave?)
- Looptijd, financiering, capaciteit / bemensing

Regionale Agenda

De Regionale Agenda wordt samengesteld uit de opdrachtformuleringen die zijn gefiatteerd door de colleges en raden die aan deze opgave deelnemen. De Agenda is dus de bundel van opdrachtformuleringen bij de gekozen maatschappelijke opgaven.

De realisatie van de opgaven op de Regionale Agenda ligt op collegeniveau en wordt toevertrouwd aan regionaal portefeuillehouders die per opgave samenwerkingsafspraken hebben met maatschappelijke partijen. De inhoudelijke sturing van de opgaven vindt plaats binnen de kaders die zijn opgenomen in iedere opdrachtformulering. De middelen die beschikbaar worden gesteld; het mandaat dat wordt gegeven; en de governance binnen de opgave, worden ook expliciet voorgelegd in iedere opdrachtformulering. Als het gaat om uitvoering kan het mandaat gegeven worden aan regionaal portefeuillehouders of een stuurgroep. Als er verdeelvraagstukken aan de orde zijn kan daarvoor mandaat worden gegeven of kan bepaald worden dat het besluit moet worden geaccordeerd in de 18 colleges of 18 raden.

Een goed voorbeeld is ***The Economic Board***, die economische stimulering organiseert voor de regio. TEB heeft een programma met een beperkt aantal speerpunten Health&hightech, Food, Energy en vijf ondersteunende randvoorwaardelijke clusters. Bij het programma zit een begroting voor personele capaciteit en proceskosten, gefinancierd uit de inwonersbijdrage die de gemeenten verstrekken aan de regio. Daarnaast zijn programmamiddelen beschikbaar voor de uitvoering van activiteiten en het ondersteunen van initiatieven die passen in het programma (Investeringsagenda).

The Economic Board is onderdeel van de regionale samenwerking en wordt in basis meerjarig gefinancierd vanuit de inwonerbijdrage van de 18 gemeenten, een besluit dat gebaseerd is op de opdracht, het programma en de evaluatie van TEB. De gemeenten (en de andere partners) nemen hierover om de vijf jaar opnieuw een besluit. The Economic Board kan ook gebruik maken van de faciliteiten van de regio-organisatie, waaronder bureau Brussel en afstemming met de portefeuillehouders Economie.

Tegelijkertijd is TEB een meer-partijen-initiatief, met participatie van de provincie, regionale kennisinstellingen en het regionale bedrijfsleven. De programmatische middelen worden tot nu toe beschikbaar gesteld door de provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen. De inhoudelijke sturing is tripartite geregeld met een evenredige vertegenwoordiging van de drie geledingen in de Board. Voor de overheden zitten daarin, naast de voorzitter, een bestuurder van de provincie, de gemeenten Arnhem en Nijmegen en een vertegenwoordiger van de overige regiogemeenten. De Board adviseert over de inzet van middelen uit de investeringsagenda; de verantwoordelijkheid voor de feitelijke toekenning van middelen (doorgaans als co-financiering) ligt in dit geval nog bij de overheden die de middelen beschikbaar hebben gesteld.
De Board heeft een inhoudelijke autonomie ten opzichte van het regiobestuur. Zolang de opdracht loopt en binnen de kaders van die opdracht is het aan de samenwerkende partijen om onder aansturing van de Board de gezamenlijke taken uit te voeren. In de opdrachtformulering voor de volgende periode kunnen kaders en/of mandaat desgewenst worden aangepast. Verantwoording aan de regionale gemeenten (en andere partners) vindt achteraf plaats.

> *(Deze werkwijze is organisch ontstaan en tot nu toe impliciet en daarmee soms onduidelijk gebleven. Maar in feite past dit heel goed in de voorgestelde werkwijze en kan het daarvoor een voorbeeld zijn. Als we de programmatische structuur van de regionale samenwerking explicieter maken dan kan ook vanuit de 18 regiogemeenten op transparantie wijze worden besloten over de verdere ontwikkeling en de voort te zetten financiering van de TEB.)*

Basisvoorziening

Voor succesvolle samenwerking in de regionale opgaven is een basis nodig die de samenwerking faciliteert en de opgaven ondersteunt. Er is een helder aanspreekpunt nodig: voor de gemeenten, voor maatschappelijke partners en voor hogere overheden. We moeten aanwezig zijn in lobby-circuits en op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen waar we op kunnen inspringen (zoals Regiodeal, NOVI-bod, EU-Klimaatplan). Regionale bijeenkomsten moeten worden georganiseerd. De opgaven moeten

worden voorbereid en onderling afgestemd. We willen bewaken dat inzet en opbrengsten in de regio, over de opgaven heen, onderling in evenwicht blijven.
Voor deze faciliterende en coördinerende taken is een basisvoorziening nodig in de vorm van een regiobestuur met een klein regiobureau. De kosten van deze basisvoorziening worden gefinancierd uit een inwonersbijdrage. Alle gemeenten nemen sowieso deel aan deze basisvoorziening.

Regiobureau

Het regiobureau onder verantwoordelijkheid van het (dagelijks) bestuur draagt zorg voor:

- Het voorbereiden van de opgaven
- Coördinatie en bewaken van de integraliteit
- Profilering van regio en opgaven in het bovenregionale veld
- Ontmoeting in/ van de regio (bestuurders en raden)
- Ondersteuning en advisering van colleges en raden bij het regionale werk.
- Beheer van de financiën (basis- en opgavefinanciering en subsidiestromen).
- Organisatorische en secretariële ondersteuning.

Het regiobureau wordt geleid door een regiosecretaris/ directeur. Verder zullen hierin de volgende functies/ rollen een plek krijgen: een strateeg, een rechterhand van de regiosecretaris/ directeur, een raads- en bestuursadviseur die ondersteunt bij lokale of regionale besluitvorming, de voorbereiding van opgaven, procesondersteuning, lobby en profilering (incl. Bureau Brussel), een strategisch communicatie adviseur, financieel beheer en secretariële ondersteuning.

Op ambtelijk niveau stemmen de gemeentesecretarissen en de regiosecretaris/directeur af over de uitvoering van regionale werkzaamheden en de inzet van personele capaciteit (netwerkdirectie).

Regiobestuur

Het regiobestuur draagt zorg voor het opstellen van het voorstel voor de Regionale Agenda (de opdrachtformuleringen bij de opgaven), de bestuurlijke coördinatie op het totaal en het bewaken van de integraliteit.
Het regiobestuur regelt de toewijzing van de bestuurlijke rollen in de opgaven (regionaal portefeuillehouders/ samenstelling eventuele stuurgroepen). Het regiobestuur ziet er toe dat de opgaven voortgang houden en binnen de vastgestelde kaders blijven. Zo nodig kan het regiobestuur een voorstel voorbrengen voor aanpassing van de opdrachtformulering.

Het regiobestuur heeft rechtspersoonlijkheid vanuit de WGR zodat de financiële stromen en personele inzet transparant in de eigen begroting kan worden geregeld. Het gaat om een collegeregeling, omdat het zwaartepunt van de bestuurlijke samenwerking ligt bij de collegeleden. In het Algemeen Bestuur zijn alle 18 gemeenten vertegenwoordigd. Uit het AB wordt een klein compact dagelijks bestuur gevormd. De regionaal portefeuillehouders/ bestuurlijk opdrachtgevers van opgaven hoeven niet in het regiobestuur te zitten, uiteraard onderhouden zij wel contact met het regiobestuur.

Het regiobestuur bereidt de strategische agenda voor en biedt die aan de 18 colleges aan.
De colleges bieden hun raden de strategische agenda aan en laten hen beslissen over de deelname/ financiering voor de opgaven waar ze aan mee doen.

Regionale ontmoetingen

Er zijn minimaal twee raadsontmoetingen in een jaar, waarin de raadsleden geïnformeerd worden over de stand van zaken van de agenda, eventuele nieuwe agendapunten in voorbereiding etc. Hier kan ook de mening van raadsleden gepeild worden. Op de raadsontmoetingen kunnen ook uitspraken ('resoluties') worden aangenomen, waarin wordt opgeroepen om een bepaalde aanpassing in het voorstel op te nemen (alvorens het door te sturen naar de gemeenteraden).
Als er opgaven zijn waarvoor in de opdrachtformulering is gekozen om het beeldvormende en eventueel oordeelsvormende deel van de besluitvormingscyclus op regionaal niveau te organiseren, dan kan dit op een raadsontmoeting worden geagendeerd.
Er zijn minimaal drie collegeontmoetingen in een jaar. De realisatie van de opgaven staat daar centraal. Alle betrokken collegeleden worden bijgepraat en kunnen elkaar bevragen op richting/ besluitvorming. Er is daarnaast ruimte voor uitwisseling over opgaven in voorbereiding, kansen voor de regio en urgente vragen van andere overheden of partners.
Ook kan in deelsessies reguliere inhoudelijke uitwisseling tussen portefeuillehouders plaatsvinden als daaraan behoefte is. Netwerken en kennisuitwisseling is ook nadrukkelijk onderdeel van deze collegeontmoetingen.

Adviesorganen

REGIOCOMMISSIE
(ADVISEREND)

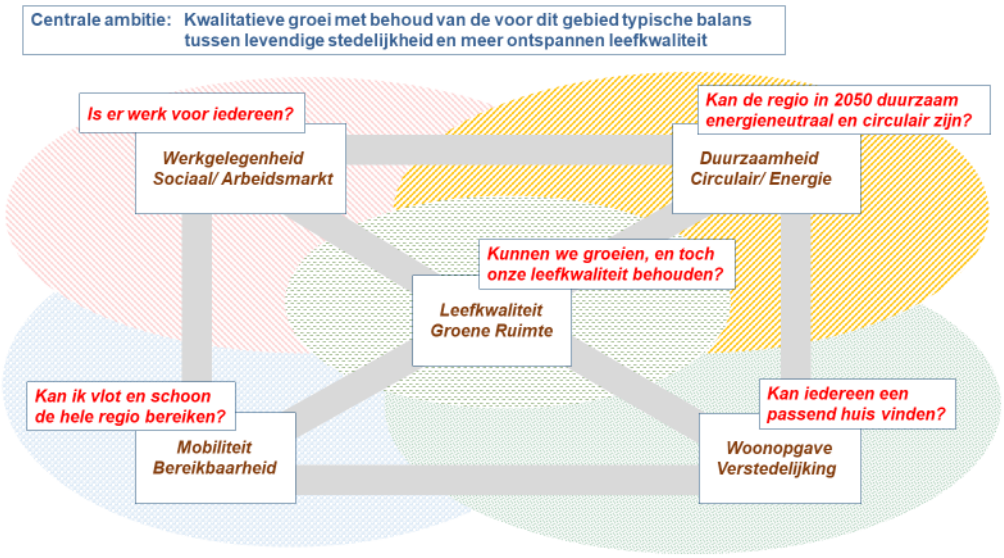
Regiocommissie met vanuit iedere gemeente 2 leden: adviseert aan het regiobestuur en aan de gemeenteraden over de besluitvorming bij besluiten die aan die raden worden voorgelegd (voorafstemming en preadvies op inhoud en/of procedure). Hierdoor wordt de visie/ mening van raadsleden al in een eerder stadium gehoord en kan bij de inrichting van het besluitvormingsproces geanticipeerd worden op vragen/ discussiepunt die leven binnen de lokale raden.
De manieren en momenten waarop raden bij de ontwikkeling van opgaven worden betrokken kunnen in maatwerk worden afgestemd op de aard van de opgave en de beslissingen waar het om gaat (van mandaat via vormen van zienswijzen tot besluitvorming in de individuele raden). De regio(agenda)commissie kan hierin adviseren.

STRATEGISCH ADVIESCOMITÉ
(ADVISEREND)

Maatschappelijk adviescomité samengesteld uit (een vertegenwoordiging van) The Economic Board en andere partners, zoals welzijnsorganisaties, provincie, waterschap, etc): adviseert het regiobestuur op bepaalde momenten over integraliteit van de opgaven en het partnerschap daarbij van onze partners. Zorgt voor strategische partnerschappen tussen overheden en maatschappelijk veld.

2. Agenda: Integrale maatschappelijke Opgaven voor de Regio

In onze verkenning afgelopen najaar zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: *werkgelegenheid/ arbeidsmarkt*; *verstedelijking*; *bereikbaarheid*; *duurzaamheid* en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze *leefkwaliteit* te behouden. Op die domeinen leven als centrale vragen: *'Is er werk voor iedereen?'*; *'Kan ik vlot en schoon de hele regio bereiken?'*, *'Kan iedereen een passende woning vinden?'* en *'Kunnen we in 2050 een duurzame energieneutrale en circulaire regio zijn?'* met als overkoepelende vraag *'Kunnen we ondanks de groei in werk en wonen toch onze leefkwaliteit behouden?'*
Die laatste vraag vloeit voort uit de centrale ambitie van *'kwalitatieve groei'*, dat wil zeggen een positieve ontwikkeling van werkgelegenheid en woongelegenheid voor onze inwoners, met behoud van de voor dit gebied typische balans tussen een levendige stedelijkheid en een meer ontspannen leefkwaliteit. Een ambitie die nauw aansluit bij het regionale motto 'Gezonde Groei' uit 2018.

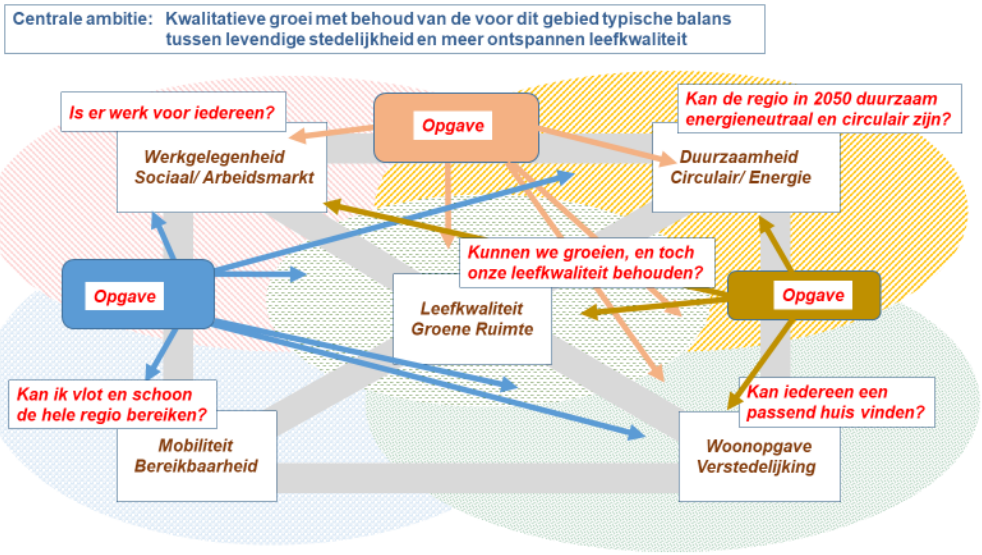
We werken aan welzijn en welvaart voor onze inwoners. Vanuit de sectorale domeinen hebben we de afgelopen jaren al veel voortgang geboekt. Hoewel de huidige structuur dat niet faciliteert, zetten we daarbij nu soms al in op domein-overstijgende benaderingen. Dat mag en moet meer! Want concrete resultaten boeken bij de nieuwe opgaven lukt alleen met een meer integrale aanpak in een samenwerking met uiteenlopende partijen (overheid, bedrijfsleven, onderwijs & onderzoek).
De nieuwe regionale agenda gaat die beweging ondersteunen. Niet meer uitgaan van traditionele beleidsdomeinen, maar de instrumenten uit die domeinen inzetten voor opgaven waar diverse partijen vanuit verschillende beleidsterreinen een bijdrage aan leveren.

Kenmerken

Bij het definiëren van opgaven gaan we de volgende kenmerken hanteren:

- De opgave draagt positief bij versterking en ontwikkeling van de regionale ambities, aansluitend bij de ambities uit de lokale collegeprogramma's én de agenda's van hogere overheden.
- De opgave betreft een integrale maatschappelijke ambitie, die verbinding legt tussen meerdere hierboven genoemde maatschappelijke vragen en die leidt tot concrete resultaten.
- De opgave vereist allianties met andere maatschappelijke partners op bovenlokaal niveau.
- De aanpak biedt toegevoegde waarde op regionaal niveau, met lokale impact in meerdere gemeenten (die door de regionale aanpak in hun ontwikkeling worden gestimuleerd).

Dit betekent dat we de toegevoegde waarde van de regionale agenda juist in de tussenruimte tussen de traditionele domeinen verwachten.

Voorbeelden

Voor de uitwerking kan gedacht worden aan het verbinden van reeds in gang gezette initiatieven met de bredere transities die zich aandienen vanuit de vijf hierboven genoemde basisdomeinen. Als voorbeeld valt te denken aan:

- *Verbinden van energietransitie, arbeidsmarkt, onderwijs en leefomgeving:* Uitvoering van de energietransitie vraagt letterlijk om veel handjes. Het gaat hierbij ook om relatief laaggeschoolde arbeid. Beter verbinden van vraag en aanbod (opleiding en reactivering). In de leefomgeving van inwoners hen perspectief bieden op het leveren van bijdrage aan een belangrijke veranderopgave.
- *Verbinden van mobiliteit, wonen, duurzaamheid en economie:* Onze vervoerssystemen zitten aan hun grens. De regio loopt vast, met alle negatieve gevolgen voor economie en leefkwaliteit. Er is een transitie nodig in ons mobiliteitsgedrag: betere benutting van spoor en waterwegen en het regionaal beïnvloeden van verkeersstromen door plaats- en tijdonafhankelijk werken; snelfietsroutes; verstedelijking rond OV; goedkoper toegankelijk (elektrisch) deelvervoer.
- *Verbinden van economische innovatie, arbeidsmarkt en leefkwaliteit:* De clusters Health&Hightech, Food en Energy zijn voortrekkers in onze brede economische ontwikkeling. Ook deze clusters ondervinden echter hinder van tekorten op de arbeidsmarkt terwijl we tegelijkertijd een hoog onbenut arbeidspotentieel hebben. Niet kunnen participeren heeft een negatieve invloed op welzijn, op de leefkwaliteit en op de financiën van gemeenten. Een bovenlokale participatieaanpak biedt hierbij nieuwe kansen, zeker in relatie tot onze onderwijsinstellingen en startups binnen onze economische speerpunt-clusters.
- *Verbinden van wonen, werkgelegenheid en circulariteit:* We staan gesteld voor een forse woningbouwopgave. Een flink deel zit in herstructurering van bestaande woningtypen. Bouwmaterialen zijn duur en nauwelijks circulair. Er is gebrek aan bouwend personeel. Volop kansen voor verbinding. Gemeenten kunnen door afstemming en collectief opdrachtgeverschap in de leefomgeving grote effecten teweeg brengen, ook in het beheer van openbare ruimte.
- *Verbinden van recreatieve economie, landschap en leefkwaliteit*: Onze regio kent unieke landschappelijke kwaliteiten van stuwwallen, rivierlandschap en open polders. Het is zaak om die kwaliteiten niet alleen te ontzien bij verdere verstedelijking, maar juist ook actief te ontwikkelen. In plaats van een restrictieve rode of groene contourenbenadering zouden we kostbare gebieden verder kunnen versterken, als cultuurlandschap, recreatieve bestemming en de stedelijke uitloop die nodig is voor gezond wonen.

In januari en februari 2020 organiseren we een nadere uitwerking van het opgavenspoor met betrokkenheid van bestuurders en ambtenaren die nu al werken aan de regionale opdrachten. Doel is daarbij om bestaande activiteiten door te ontwikkelen, te bundelen en te richten rond integrale maatschappelijke opgaven. Daarmee willen we, zonder waardevol lopende acties te doorkruisen, een concept opleveren voor een vernieuwende regionale agenda, die in de zomer nader kan worden uitgewerkt, ook richting de regionale en lokale begrotingen voor het jaar 2021. Zo kan een enthousiasmerend startpunt ontstaan voor de nieuwe regionale samenwerking. Een agenda die zich vervolgens van jaar tot jaar verder kan ontwikkelen.

3. Visie op de regio: Fundament, Actualiteit en Perspectief

Deze paragraaf geeft een voorzet voor een gelaagd ontwikkelingsperspectief voor de regio. Een visie als 'het verhaal' van de regio. Zo'n visie heeft verschillende gebruikers en kent verschillende doelen. We hebben daarom visie nodig op drie niveaus: *fundament* (waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied); *actualiteit* (waar staan we nu en wat is onze uitdaging) en *perspectief* (waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren).

Fundament: Waar komen we vandaan en wat is het karakter van ons gebied?

We willen zicht hebben op wat het karakter en de identiteit is van ons gebied, om te kunnen weten wat ons bindt en wat de kern is van onze samenwerking. Belangrijk zijn hierbij de landschappelijke diversiteit, onze strategische ligging en de culturele binding tussen steden en dorpen.

Het karakter van ons gebied is van oudsher bepaald door de stuwwallen van Nijmegen en de Veluwe en de grote rivieren die de stuwwallen doorsnijden. Ons gebied is hiermee het startpunt van de Nederlandse delta. Een nauwe oost-west corridor voor vervoer over water, spoor en autowegen. In noord-zuid richting vormde die corridor vanaf de romeinse tijd tot aan de tweede wereldoorlog een historische barrière. Hierdoor is de culturele ontwikkeling boven de rivieren heel anders geweest dan beneden de rivieren. Ook vandaag de dag voelen we verschillen tussen de Arnhemse regio en de Nijmeegse regio.

Maar er zijn ook parallellen: Ons gebied kent ten noorden en ten zuiden van onze rivieren een gespiegelde structuur, met een centrumstad, stuwwal-gebied en rivierlandschappen. Beide deelregio's raken in dagelijkse verbindingen steeds meer met elkaar verbonden, al functioneren ze daarnaast ook nog als twee onderscheiden verzorgingsgebieden.[2] Onze regio is niet één monocentrisch geheel en gaat dat ook niet worden. De diversiteit van culturen, landschappen, steden en dorpen is juist onze kracht.

Onze regio is inmiddels het grootste verstedelijkt gebied buiten de randstad. We zijn een volwassen stedelijk netwerk met alle relaties en kwaliteiten die we daar tegenwoordig van verwachten. We hebben stedelijke omgevingen met levendige binnensteden, voorzieningen, hoogwaardige kennisinstellingen en stedelijke problemen. We hebben innovatieve bedrijven en bedrijventerreinen, in en om de steden. We hebben wijken en dorpen met aantrekkelijke woonmilieus. We hebben natuur en agrarische gebieden die zorgen voor ruimte, voedsel en recreatie. De bijzondere kwaliteit van ons stedelijk netwerk is de aanwezigheid van de grote rivieren en de stuwwallen met hun bosgebieden. Voor het functioneren van ons stedelijk netwerk zijn al die elementen even belangrijk. Het landschap en de stad stimuleren elkaar. De steden kunnen niet zonder de uitleggebieden. De dorpen kunnen niet zonder de steden. Het gaat niet om een rangorde van functies, maar om de combinatie ervan. We hebben allemaal onze eigen kwaliteiten en ons eigen karakter, maar we zijn ook allemaal betrokken op het stedelijk netwerk waar we deel van uit maken, waar we aan bijdragen, en waar onze inwoners van profiteren.

[2] Tordoir, Gelderse netwerken, Ruimtelijke samenhang tussen gemeenten en kernen in provincie Gelderland, 2016, pag. 32 e.v.

Actualiteit: Waar staan we nu en wat is onze uitdaging?

We willen zicht hebben op de kansen en bedreigingen die zich nu voordoen in onze regio, zodat we weten wat onze uitdagingen zijn en welke opgaven we ter hand moeten nemen. Het gaat om trendmatige ontwikkelingen en kansen die zich voordoen.

Onze regio heeft zich ontwikkeld tot een moderne kennisintensieve regio. We hebben toonaangevende kennisinstellingen en campussen als brandpunten voor de groeiende samenwerking met het regionale bedrijfsleven. Er zijn bloeiende innovatieve bedrijven in alle economische sectoren, waaronder glastuinbouw, smart logistics, maakindustrie, handel en dienstverlening. Als groei-speerpunten kennen we de topsectoren Health &hightech, Food en Energy. De slag naar duurzaamheid wordt in allerlei initiatieven gemaakt. We zijn gekwalificeerd als circulaire topregio.

We hebben verdere groei nodig om te zorgen dat een minder groot aantal van onze inwoners langs de kant moet blijven staan, tegelijk hebben we zorgen over kwalitatieve krapte op de arbeidsmarkt. We hebben een grote woningbouwopgave, vooral voor de lokale woonbehoefte van onze eigen inwoners.
Dit zijn mooie uitdagingen, maar ze geven ons tegelijkertijd zorgen over de kwalitatieve ontwikkeling van onze leefklimaat. We zijn een stevig stedelijk netwerk, maar zonder de overdruk van de randstad en dat willen we zo houden. We hebben veel waardevolle gebieden die we voor verstedelijking willen behoeden. Ons mobiliteitssysteem loopt nu al vast. We hechten aan onze ambitie om in 2050 een duurzame energie-neutrale en circulaire regio te zijn. De verandering van het klimaat vraagt waakzaamheid langs onze rivieren en geeft zorg over droogte, wateroverlast en warmtestress in onze stedelijke gebieden.

Zo heeft zich de grote uitdaging gevormd waar wij met elkaar voor staan: kwalitatieve groei. We gaan nog groeien, in inwoners, in wonen, in werken en in mobiliteit. Dat steunen we omdat het helpt om onze inwoners werk en huisvesting te geven. Maar we willen niet dat die groei ten koste zou gaan van het karakter en de kwaliteiten van onze regio. We kunnen daarom niet alles overal laten gebeuren. Als individuele gemeenten zullen we daarom moeten afstemmen op regionaal niveau. Hoe regisseren we de groei gezamenlijk, op zo'n manier dat we de typische balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit kunnen behouden?

Perspectief: Waar willen we heen en waarmee willen we ons profileren?

We willen zicht hebben op de gewenste ontwikkeling van de regio, zodat we weten welke ontwikkelingen we willen steunen en met welk beeld wij ons buiten de regio willen profileren bij provincie, Rijk, Europa en andere partners waar we mee kunnen samenwerken.

De gewenste ontwikkeling van de regio is duidelijk: we willen een stedelijke maar groene en toekomstbestendige regio zijn. Duurzaamheid is een opdracht voor iedereen en alle regio's, maar in het bijzonder passend voor de regio Arnhem-Nijmegen. Wij zijn in 2018 al verkozen tot circulaire topregio en 'green capital'. Wij lopen voorop met onze speerpunten Health & hightech, Food en Energy. Wij stellen ons ten doel om in 2050 een energie-neutrale en circulaire topregio te zijn. We willen daarmee een betere bedding scheppen voor al die lokale initiatieven die kunnen profiteren van contacten in de hele regio en van de ondersteuningsprogramma's die beschikbaar kunnen komen als wij ons als regio sterk weten te profileren.

Wij zien onszelf als een stedelijk netwerk op nationale schaal; metropoolregio tussen de andere metropoolregio's Eindhoven, Utrecht, Rotterdam-Den Haag en Amsterdam. We hebben daarbij te ambitie om ons in dat gezelschap te blijven onderscheiden als een groene regio met een meer ontspannen leefkwaliteit.

Deze ambitie maakt dat in ons strategisch perspectief alle kwaliteiten in het mozaïek van onze regio even onmisbaar zijn. Groen en rood, blauw en grijs, de balans daartussen is onze kwaliteit. Circulariteit is voor ons niet alleen het hergebruik van grondstoffen en herwinbare energie. Circulariteit is voor ons een algemeen principe om geen negatieve gevolgen af te wentelen naar andere groepen, andere tijden of andere gebieden. Het gaat ons om inclusief denken, waarin alle mensen mee doen en we ons leven duurzaam inrichten zodat de kwaliteiten van ons gebied behouden blijven voor de toekomstige generaties. Voor ons is het profiel van *groene, circulaire metropoolregio* een sociale opgave, economische opgave en ruimtelijke opgave tegelijk.

Met deze profilering als *groene, circulaire metropoolregio* in inclusieve zin zetten wij onszelf gezamenlijk en eendrachtig in de etalage voor samenwerking met provincie, Rijk, Europa en maatschappelijke partners. Een eenduidige profilering van de regio is een gezamenlijk belang en straalt uit naar alle deelgebieden, alle gemeenten en alle sectoren. In onze brede definitie is circulariteit een aspect van al ons handelen en een inspiratiebron waar ieder initiatief van lokaal tot internationaal bij kan aanhaken.

Komende maanden wordt verder gewerkt aan een handzame en inspirerende verwoording en verbeelding van onze visie en het perspectief voor de regio Arnhem- Nijmegen. Daarbij zullen we behalve het (inter)nationale perspectief en de regionale agenda ook de lokale worteling in beeld brengen. Welke koplopers en gangmakers vinden we in de verschillende gemeenten, hoe dragen zij bij aan onze strategische speerpunten en hoe kunnen zij profiteren van de regionale profilering?

4. Urgentie: Het waarom van vernieuwde regionale samenwerking

Afgelopen jaar hebben we geconstateerd dat de lichte afstemming binnen het Gemeenschappelijk Orgaan ons onvoldoende in staat stelde om als regio verder te komen. We stelden met elkaar een tweezijdige urgentie vast.
(1) We missen slagkracht. De opgaven en ambities waar we voor staan zijn groot en veelomvattend en vragen om een meer integrale aanpak en een krachtiger besturing. We hebben onvoldoende organisatiekracht om adequaat te kunnen reageren en bij te dragen aan programma's en ontwikkelingen bij provincie, Rijk en Europa (bv. regiodeal). Qua ontwikkeling blijven we achter bij bijna alle andere regio's in Nederland, zowel economisch als qua bredere welvaart.
(2) We missen transparantie en democratische legitimatie: De gemeenteraden hebben geen zicht op en geen effectieve zeggenschap over welke onderwerpen op de regionale agenda staan. Ook aan de colleges wordt dit niet samenhangend voorgelegd. De inzet van financiële middelen is versnipperd en ondoorzichtig. Het is niet duidelijk wie mandaat heeft om bepaalde keuzes te maken en hoe democratische verantwoording daarvan verloopt.

Hieronder werken we deze dubbele urgentie nader uit.

Transparantie en bestuurlijke legitimatie niet op orde

Onze huidige samenwerking (college-samenwerking gericht op afstemming) kent geen formele sturingsmechanismen. Omdat er geen zichtbare beslissingen worden genomen zijn er ook amper controlemogelijkheden voor colleges en raden.
Er is weinig zicht en geen collectieve grip op datgene dat er in de portefeuillehoudersoverleggen wordt geagendeerd en op de resultaten daarvan. In de praktijk van de samenwerking doen zich incidenteel nieuwe ambities en keuzes voor - bv. op uitnodiging van provincie en rijk - die dan 'uit het niets' ineens om bestuurlijke besluitvorming door 18 gemeenten vragen. Dit voelt voor colleges en raden vaak ongemakkelijk omdat ze het niet kunnen zien aankomen.
Ook de financiën zijn niet transparant. De formele regiobijdrage naar inwonertal is vergelijkenderwijs bijzonder laag, maar daarnaast vinden individuele wervingsacties onder de gemeenten plaats waarmee de totale bijdrage op een onoverzichtelijke manier aanmerkelijk oploopt.

Bleek profiel: niet herkenbaar en vindbaar

Provincie, Rijk en Europa willen steeds vaker zaken doen met regio’s, of het nu gaat om de nationale omgevingsvisie, de regionale energiestrategie, regiodeals, de cultuurregio's of anderszins. Als Arnhem-Nijmegen kunnen wij nu niet snel en adequaat reageren met passende programma's en trajecten. Door het ontbreken van een herkenbare regio heeft ons gebied een bleek profiel gekregen. We zijn niet vindbaar en herkenbaar voor onze partners. We hebben de organisatiekracht niet op orde. Waar nodig doen we ons best met houtje-touwtje gelegenheidscoalities, niet altijd even breed en krachtig en met vaak wisselende afzenders en gezichten (bv. regio Arnhem-Nijmegen, Economic Board, PFO economie, Investeringsagenda, Provincie, Arnhem-Nijmegen-Food Valley, steden Arnhem en Nijmegen). Met extra inzet van ambtelijke en bestuurlijke energie lukt het soms toch om binnen te komen (NOVI-propositie, woondeal), maar vaak zitten we niet op het goede moment aan de goede tafels bij Europa, Rijk of provincie. We delen daardoor vaak niet mee in grote geldstromen, bijvoorbeeld de regio-enveloppe/regiodeals.

Een sterke lobbypositie is alleen mogelijk met een sterk profiel. We hebben een rijk verhaal nodig over alles wat wij als regio te bieden hebben aan innovaties, kennis en over wat wij kunnen bijdragen aan de provinciale, landelijke en Europese opgaven. Een verhaal dat aansprekend is en geloofwaardig en

dat meerdere jaren door alle regionale bestuurders consistent wordt uitgedragen. Daarmee kunnen we onze toegang tot Europese, Rijks- en provinciale programma's vergroten.

Nieuwe opgaven: balans tussen groei en leefbaarheid

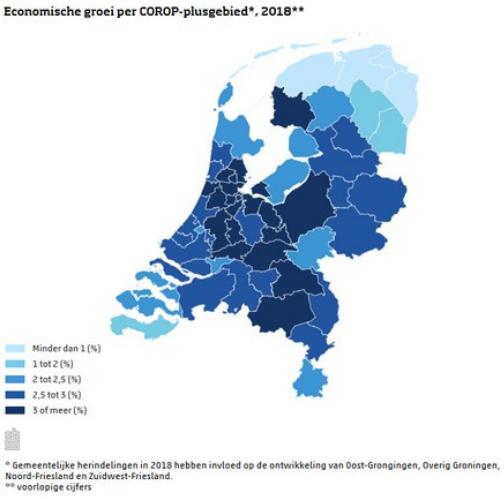
Voor onze agenda is samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partners onmisbaar geworden. In onze verkenning afgelopen najaar zijn vijf domeinen herbevestigd als vaste ijkpunten voor de regionale agenda: *werkgelegenheid/ arbeidsmarkt*; *verstedelijking*; *bereikbaarheid*; *duurzaamheid* en de opgave om ondanks de groei die op ons afkomt onze *leefkwaliteit* te behouden. De actuele opgaven op deze domeinen zijn groots en veelomvattend en vragen steeds meer om een integrale aanpak in samenwerking met andere overheden en maatschappelijke partijen. Ieder individueel leveren alle gemeenten belangrijke bijdragen aan de opgaven op deze domeinen, maar uiteindelijk gaan ze de draagkracht van de individuele gemeenten te boven. Om onze doelen op deze domeinen te behalen is een meer daadkrachtige regionale samenwerking onmisbaar.

De werkelijke uitdaging ligt komende jaren in het verbinden van deze domeinen. Er komt nog sterke groei op ons af, wat gunstig is om iedereen werk en passende huisvesting te kunnen bieden, maar tegelijkertijd willen we de regio bereikbaarheid houden; duurzaam energieneutraal en circulair te maken en willen we de leefkwaliteit behouden die het kenmerk is van onze regio. Dit vraagt om een aantal samenhangende transities op het terrein van energie; mobiliteit; innovatieve circulaire economie; inclusieve participatie in plaats van tweedeling; gezondheid; bruisende steden en waardevolle landschappen. De huidige sectorale portefeuille-indeling hindert ons hierbij. We zoeken een nieuwe agenda waarin deze uitdagingen als integrale opgaven worden aangepakt. Juist in de verbinding tussen de domeinen. Transparant en daadkrachtig.

Achter blijvende ontwikkeling

Arnhem- Nijmegen is met bijna 800.000 inwoners en een regionaal product van € 27 miljard[7] een sterke stedelijke regio. In economische kracht kunnen wij de vijfde regio van Nederland zijn. Maar we benutten die positie onvoldoende. Het lijkt soms alsof we onszelf niet zo durven te zien en we presteren ook niet op dat niveau.

Economisch blijven we achter bij bijna alle andere regio's in Nederland. Op diverse lijstjes, onder meer de CBS Economische groeiregio's in 2018[3] en de Brede welvaartindicator[4] neemt de regio Arnhem-Nijmegen een lage positie in ten opzichte van andere stedelijke regio's. Het economische groeicijfer van de regio Arnhem-Nijmegen over 2018 is met 2,4% te vinden in het onderste regionen van de lijst met Corop-regio's[5] in Nederland. De gemiddelde groei in Nederland is 2,7%, met uitschieters naar 3,8%. De ons omringende Gelderse regio's scoren allemaal hoger.

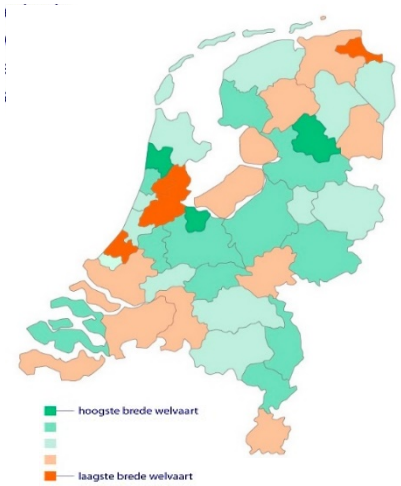
[3] CBS Economische groei regio's in 2018

[4] De Brede welvaartindicator levert inzichten op over de staat van brede welvaart in de Nederlandse regio's. De Brede Welvaartsindicator onderscheidt 11 dimensies: werk, inkomen, onderwijs, gezondheid, balans werk-privé, sociale contacten, maatschappelijke betrokkenheid, subjectief welzijn, woontevredenheid, veiligheid, milieu

[5] Corop-regio's: Coropgebieden zijn in 1970 vastgesteld door de Coördinatiecommissie Regionaal Onderzoeksprogramma (COROP). De gebiedenzijn ontwikkeld op basis van het principe van een kern met verzorgingsgebied en regiofunctie. De gemeente Montferland en Mook en Middelaar vallen buiten het Coropgebied van de regio Arnhem-Nijmegen.

Het indexcijfer werkgelegenheid komt volgens de Provinciale werkgelegenheidsenquête 2018[6] inmiddels weer boven de 100 uit en is ook wat hoger dan het gemiddelde Gelderse cijfer. Onze eigen *regionale economische monitor*[7] (2019) laat zien dat de economische ontwikkelingen in de regio (werkloosheid, banen, bruto regionaal product) de landelijke trend volgen, maar werpt daarmee tegelijk de vraag op of je als grotere stedelijke regio niet een stuk boven het landelijk gemiddelde zou moeten scoren.
De presentatie *Trends, ontwikkelingen en opgaven Regio Arnhem-Nijmegen* (juni 2018)[8] van Platform31 wijst op het onevenredig grote onbenutte arbeidspotentieel van 19,5% (veel mensen in WW en bijstand) in de regio Arnhem-Nijmegen en de risico's die dit met zich meebrengt in de zin van het 'afknijpen' van economische ontwikkeling.
De gemiddelde score van de 18 regiogemeenten op de pas verschenen gemeentelijke ranglijst van economische toplocaties van Bureau Louter[9] is laag.

Onderpresteren zien we ook als we de ontwikkeling van welvaart en welzijn in een breder perspectief bekijken. In de jaarlijkse 'Brede Welvaart'-monitor van Rabobank, Universiteit Utrecht en CBS worden naast inkomen en arbeidsmarkt indicatoren meegenomen op veiligheid, woontevredenheid, milieu, privé-werkbalans, onderwijs, sociale contacten, maatschappelijke betrokkenheid en subjectief welzijn. Ook in deze monitor neemt onze regio een lage positie in. Met een samengestelde score van 0,66 blijven behalve de grootste steden en een aantal perifere regio's vrijwel alle andere regio's ons voor.

Behalve onze economische prestaties blijft dus ook ons welzijn in bredere zin achter bij wat hier mogelijk zou moeten zijn vanuit de kracht van de regio in combinatie met ons meer ontspannen karakter en ons prachtige landschap.

In de studie Kracht van Oost[10] uit 2016 wordt door de onderzoekers als belangrijke verklarende factor aangegeven dat de agglomeratievoordelen in de regio Arnhem-Nijmegen nog onderbenut zijn. De grote concentratie kenniswerkers in beide steden en de verdere regio kan van grote waarde zijn voor het aantrekken en ontwikkelen van kennisintensieve en innovatieve bedrijvigheid in Oost-Nederland. De regio zou, met behoud van de eigen accenten van Arnhem en Nijmegen, samen 'massa en diversiteit' moeten maken om voldoende schaal te realiseren. Alleen dan kunnen de 'agglomeratievoordelen' worden verzilverd die in de moderne economie doorslaggevend zijn.

[6] Provinciale werkgelegenheidsenquete 2018
[7] Regionale economische monitor Arnhem-Nijmegen
[8] https://www.regioan.nl/media/Lunchpresentatie-Platform31-Regionaal-Overlegt-20-6-2018.pdf
[9] Bureau Louter, gemeentelijke lijst van economische toplocaties 2019
[10] Kracht van Oost (Regioplan, Ruimtelijk Atelier Tordoir e.a, 2016)